Vieraslajiasioiden
NEUVOTTELUKUNTA

Käsittele puutarhajäte oikein – estä vieraslajien leviäminen

Vieraslajiasioiden neuvottelukunnan esitys

Esityksen valmistelu

Käsittele puutarhajäte oikein – estä vieraslajien leviäminen -ohje on valmisteltu Vieraslajiasioiden neuvottelukunnassa asiantuntijoiden yhteistyönä. Vieraslajiasioiden neuvottelukunta on kokouksessaan 9.9.2014 käsitellyt esitystään ja hyväksynyt sen sähköpostikokouksessa 3.-17.10.2014.

Vieraskasvit leviävät puutarhajätteen mukana

Puutarhoissamme kasvaa paljon erilaisia koriste- ja hyötykasveja, joista jotkut ovat osoittautuneet haitallisiksi vieraslajeiksi (vieraslajit.fi). Luontoon joutuessaan ne voivat voimakkaina kilpailijoina levitä tehokkaasti sekä muuttaa kasvuolosuhteita niin, että alueen luontainen kasvillisuuden kehitys hidastuu tai muuttuu täysin.

Monien puutarhan vieraskasvien siemenet ja hedelmät sekä varren ja juurten palat säilyvät puutarhajätteessä ja maassa ja voivat joutua luontoon niiden huolimattoman käsittelyn seurauksena. Puutarhatöiden yhteydessä tällaisista vieraskasveista koostuvan tai niitä sisältävän puutarhajätteen käsittelyssä tuleekin noudattaa erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta.

Mikä on haitallinen vieraslaji?

Vieraslajit ovat ihmisen joko tahallisesti tai tahattomasti uusiin paikkoihin levittämiä eliöitä, kuten puutarhakasveja, riistaeläimiä, vesieliöitä tai tuholaisia. Osa vieraslajeista häviää luonnossa itsestään, mutta osa asettuu uusille alueille kilpaillen alkuperäisen lajiston kanssa ja jopa syrjäyttäen sitä. Jälkimmäisiä kutsutaan haitallisiksi vieraslajeiksi. Kansallisen vieraslajistrategian mukaan Suomessa on lähes 160 ongelmia aiheuttavaa vieraslajia. Haitallisia, erityisesti puutarhajätteiden mukana leviäviä vieraskasveja ovat muun muassa jättiputki, jättipalsami, pohjoisamerikkalaiset suurikasvuiset piiskut sekä jättitatar ja japanintatar. Myös erityisen haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltu espanjansiruetana leviää helposti puutarhajätteen ja maa-aineksen mukana.

Miten käsittelen puutarhajätteen oikein?

Haitallisia vieraslajeja tai niiden osia sisältävä puutarhajäte saattaa olla luonnolle haitallista. Yksikin siemen tai pieni juuren kappale mullassa puutarhan ulkopuolella voi muodostaa uuden, nopeasti laajenevan vieraslajiesiintymän. Luontoon levitessään haitalliset vieraslajit jopa syrjäyttävät luontaisia lajeja tai muuttavat elinympäristöä muille lajeille sopimattomaksi.

Puutarhajätteen oikea käsittely

Tarkoituksenmukaisilla puutarhajätteen käsittely- ja sijoittamistoimenpiteillä vieraslajien leviämistä luontoon voidaan estää. Puutarhakarkulaisten pysäyttämiseksi tulisi puutarhajäte ensin käsitellä oikein. Kompostointi ei aina tuhoa vieraskasvilajeja tai niiden siemeniä, joten haitallisia vieraskasveja sisältävä puutarhajäte pitäisi mädättää suljetussa jätesäkissä ennen kompostointia tai sijoittamista sekajäteastiaan. Vaihtoehtoisesti jäte on suositeltavaa polttaa niillä tonttialueilla, joilla risujen tms. polttaminen omatoimisesti on paikallisten jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräysten mukaan sallittua. Siemenistä lisääntyvät kasvit kannattaa kitkeä ja kompostoida ennen siementen kypsymistä. Kasvullisesti lisääntyvillä lajeilla kannattaa välttää maanmuokkausta, koska se voi lisätä juurten ja varren palasten avulla tapahtuvaa leviämistä. Käytä mieluiten suljettua kompostoria. Sijoita komposti niin, etteivät tulva- ja hulevedet pääse viemään siitä ainesta matkaansa. Suljettu kompostori estää myös eläimiä kuljettamasta kompostin sisältämiä kasvinosia.

Kompostoinnin lisäksi puutarhajätteiden käsittelemiseen soveltuvat isompien oksien haketus tai muut jätteiden syntypaikassa eli puutarhassa tapahtuvat käsittelyt. Haitallisten vieraslajien kitkentätalkoissa paras tapa on kerätä siemeniä sisältävät kukinnot, jättiputken kohdalla myös juuristo, ehjään jätesäkkiin ja toimittaa säkki (sekalaisen yhdyskuntajätteen mukana) alueen jätelaitokselle poltettavaksi jätevoimalassa. Sen sijaan kasvien varret voi kompostoida tai vaihtoehtoisesti kuivattaa auringossa mustan muovin päällä, minkä jälkeen ne voi polttaa nuotiossa tai toimittaa jätelaitoksen jätevoimalaan. Omatoiminen polttaminen ei yleensä ole mahdollista taajama-alueilla, joten polton osalta on syytä tarkistaa alueen jätehuolto- ja ympäristönsuojelumääräysten asettamat rajoitukset.

Käsiteltyäkin puutarhajätettä kuljetettaessa on syytä käyttää verkkoa, peitettä tai säkkejä, jotta mahdolliset elinkykyisinä säilyneet siemenet tai muut kasvinosat eivät pääse varisemaan matkalle. Lisäksi on pyrittävä estämään siementen kulkeutuminen maa-aineksen, ajoneuvojen, jalkineiden, vaatteiden, puutarhavälineiden ja kotieläinten mukana.

Puutarhajätteen oikea sijoittaminen

Puutarhajätteet pitäisi sijoittaa paikkoihin, joista siemenet ja muut kasvinosat eivät pääse leviämään luontoon. Kasvijätettä ei saisi koskaan kipata metsään, ojanvarteen, rannoille tai muuhun sellaiseen paikkaan, mistä vieraskasvit voivat levitä luontoon. Puutarhajätteitä tai -maata ei ole hyvä jättää pihamaalle kasaan pitkäksi aikaa, sillä kasvit voivat juurtua ja siementää. Jäte on aina pyrittävä käsittelemään asianmukaisesti omalla tonttialueella. Mikäli käsittely omalla tontilla ei ole mahdollista, vieraslajia sisältävää puutarhajätettä voi viedä myös jätteenkeräysasemille.

Vesikasvijätteen käsittely

Vesivieraskasvit eivät saisi levitä jokiin, vesiväyliin tai meriin. Vesikasvijäte voidaan käsitellä turvallisesti polttamalla, kuivaamalla tai jäädyttämällä. Materiaali, johon vesikasvit on pakattu, pitäisi myös käsitellä asianmukaisesti toimittamalla se suljetussa pussissa sekalaisen yhdyskuntajätteen joukossa poltettavaksi jätevoimalassa. Pakkausmateriaalin mukana voi levitä erilaisia tauteja tai tuholaisia, jotka voivat uhata luontaisia vesikasveja.

Miksi vieraslajien torjuminen on tärkeää?

Vieraslajit ovat maailmanlaajuisesti merkittävä ongelma. Haitalliset vieraslajit ovat toiseksi merkittävin luonnon monimuotoisuutta uhkaava tekijä maailmassa elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen. Myös Suomessa vieraslajit uhkaavat jo monia uhanalaisia lajeja esimerkiksi lehdoissa, kedoilla ja harjuilla. Vieraskasveista etenkin komealupiini, jättiputket, kurtturuusu ja jättipalsami ovat jo monin paikoin levinneet luontoon. Monia laajoja vieraskasviesiintymiä joudutaan torjumaan myös talkoovoimin. Mittavien kasvustojen torjunta on pitkäjänteistä työtä ja voi viedä vuosia. Tavoitteena onkin vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisy jo varhaisessa vaiheessa.

Jokainen voi huolehtia oman pihapiirinsä ja lähiympäristön suojelusta estämällä puutarhakarkulaisten pääsyn luontoon.

Muista nämä haitallisten vieraskasvien leviämisen estämiseksi*:*

- *Suosi haitattomaksi tiedettyjä koristekasveja ja luonnonkasveja.*
- *Käytä lajeja ja lajikkeita, jotka leviävät heikosti.*
- *Istuta puutarhakasveja vain pihapiiriisi ja hoida ne niin, etteivät kasvit leviä pihastasi.*
- *Käsittele puutarhajäte tontillasi. Älä vie sitä metsään, ojanvarteen tai yleiselle paikalle.*
- *Tarkkaile mahdollisten puutarhakarkulaisten esiintymistä lähiympäristössä.*
- *Järjestä vieraslajitalkoot, joissa luontoon karanneita haitallisia vieraslajeja poistetaan talkoovoimin lähiympäristöstä.*
- *Ilmoita vieraslajihavainnot valtakunnalliseen vieraslajiportaaliin (vieraslajit.fi), josta löytyy havaintolomake sekä tunnistus- ja torjuntatietoa.*

Maa- ja metsätalousministeriön yhteyteen perustettu Vieraslajiasioiden neuvottelukunta toimii kansallisena asiantuntijaelimenä vieraslajeja koskevissa kysymyksissä ja linjauksissa. Neuvottelukunnan tehtävät perustuvat valtioneuvoston 15.3.2012 tekemään periaatepäätökseen Kansallisesta vieraslajistrategiasta.

Vieraslajiasioiden neuvottelukunnan tärkeimpinä tehtävinä ovat vieraslajistrategian ja lainsäädännön toimeenpanon seuranta ja koordinointi. Neuvottelukunta seuraa vieraslajien levinneisyyttä ja haitallisuutta sekä torjuntatoimenpiteiden edistymistä. Lisäksi neuvottelukunta tekee ehdotuksia ja esityksiä tarvittavista toimenpiteistä ja riskinarvioinneista sekä ylläpitää vieraslajien luetteloita. http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/luonnonvarat_luonnon_monimuotoisuus_ymparisto/vieraslajit/neuvottelukunta.html